

ЛЕЗГИ

Газет

**Жуван Ватан, ватанэгълияр,
дидед ч'ал хуьх!**

Дагъустандин хуьруьн майишатдин товар гасилдайбуру 2022-йисан 4 вацра чпиз герек 118 техника маса къачуна. Алатай йисан и вахтунив геъкигайла, им 31 процентдин гзаф я, хабар гузва региондин хуьруьн майишатдинни суьрсетдин министерстводин пресс-къуллугъди.

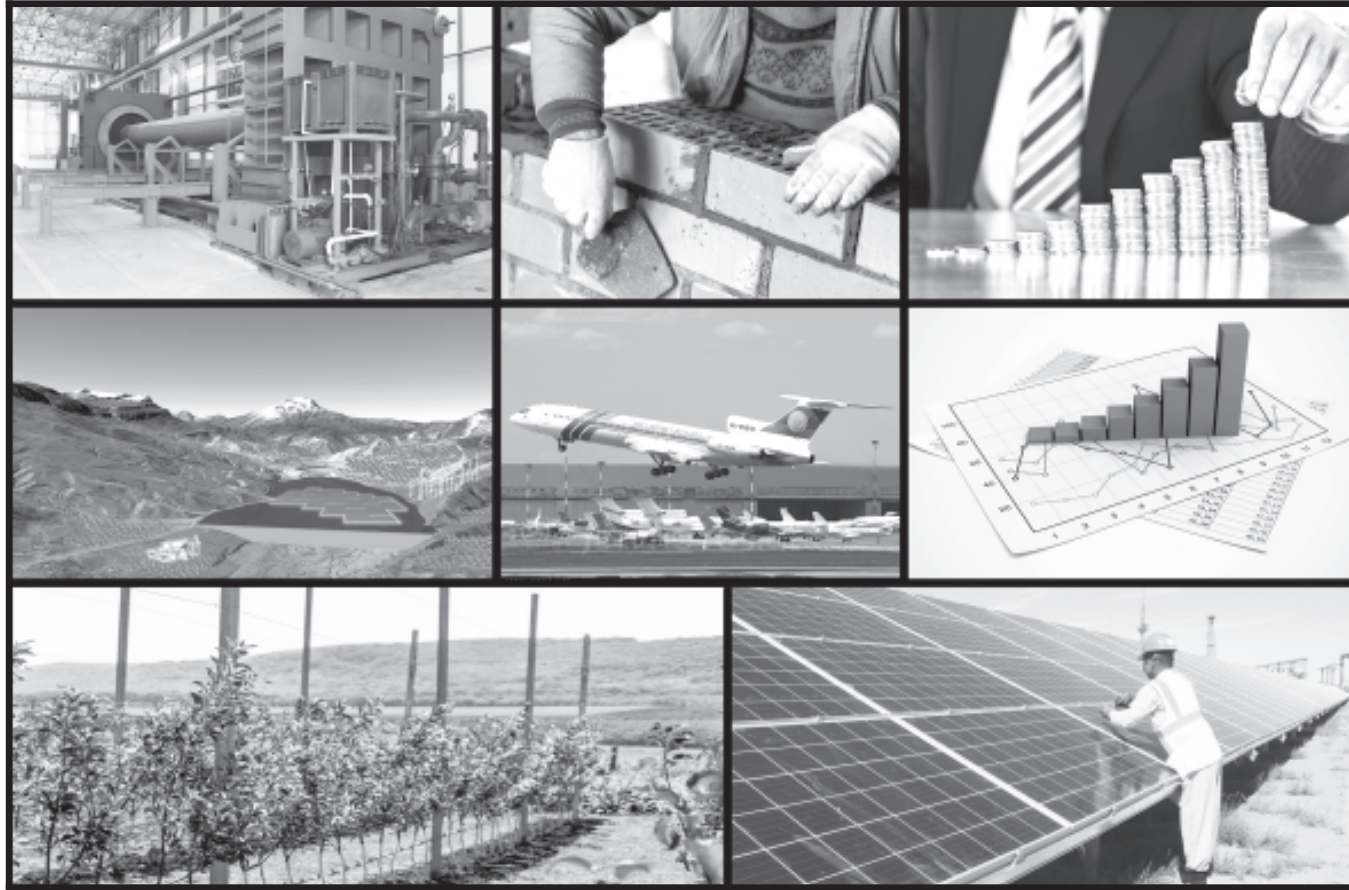
Къейдзава хьи, аграрийри техникадин 60 процент къезил лизингдин шартлар асаслу хъана, амай пайни абуру чпин такъатрихь маса къачуда. "Асул гьисабдай республикада хуьруьн майишатдин виниз тир еридин техника маса къачуда: "Кировец" тракторар, техил къватлдай виниз тир еридин "ТОРУМ" ва "ACROS" комбайнир, санай масаниз тухуз жедай техил къурурдай машина, скреперар". Министерстводин векилдин гафаралди, алай йисуз 700 миллион манатдин къимет авай хуьруьн майишатдин техника маса къачуда. Къетлен фикир республикадин АПК-дин субъектри къезил лизингдин механизм ишлемишуниз гуда.

1920 – йисалай акъатзава

N 20 (11029) хемис 19 – май, 2022 – йис WWW.LEZGIGAZET.RU

Къимет "Дагпечатдин" киоскрай - 16 манат

Проектар - менфятлудаказ

17-майди Сергей Меликован реьбервилек кваз РД-дин Къилин къваллава гвай инвестицияри талукъ гьалар хъсанарунин ва карчивал вилик тухунин рекъай Советдин заседание къиле фена. Идан гъакъиндай редакцияди РД-дин Къилин пресс-къуллугъди хабар гана.

Мярекат ачухунихь галаз Сергей Меликова къейдна хьи, арадал атанвай сиясатдин къецепатан гьалари экономикади таъсирзава ва регионда тухузвай инвестицияри талукъ къвалахди ийизвай истемешунар артухарзава.

Региондин реьберди лагъайвал, алай вахтунда инвестицияри талукъ чантада 380 миллиард манатдин къимет авай 49 проект ава. Винидихь къалурнавай пулуникай 14,5 миллиард ишлемишнава ва ида къвалахдин 1620 чка тешкилдай мумкинвал гана. "Къейд авунвай проектар менфятлувилелди уьмуьрдиз кечирмишунин региондин экономикади неинки пулунин такъатар, гъакъни и хел вилик тухуда шартларни арадал гьида", - къейдна республикадин Къили.

Инвестициярин проектар уьмуьрдиз кечирмишунин карда муниципальный образованирин къилерин хиве еке везифа ава. Гъавилай Сергей Меликова и кардал къетленди фикирни желбна. Ада лагъана: "Вилик акъвазнавай месэлайрин ва инвестициярин сиясатдин гъавурда аваз хьун важиблу я. Чна гьар юкъуз гъалзавай месэлайрихь галаз барабардаказ бизнес вилик тухуниз талукъ сиясатни хъсанарна къанда. Гъавилай инвестицияри талукъ гьерекадик муниципальный тешкилатрин къилер кутун лазим я. Гьик лагъайтла, абуруз гьардаз вичин мулкуна вуч аватла, гьик къиле физватла, гьихьтин проектар

уьмуьрдиз кечирмишдатла, гьи жуьредин бизнес геьеншардатла, чпихь и рекъерай гьихьтин мумкинвилер аватла чизва".

Дагъустан Республикадин Къилин гафаралди, республика яшайишдинни экономикадин жигъетдай вилик тухунин ва агъалирин игътияжри талукъ хилерикай сад гъевчи ва юкъван бизнесди геьенш рехъ ачухун я.

РД-дин карчивилин ва инвестициярин рекъай агентстводин реьбердин везифаяр вахтуналди къилиз акъудзавай Гъажимурад Абашилова республикадин мулкуна инвестициярин проектар уьмуьрдиз кечирмишзавай гьалдикай доклад авуна.

Ада къейд авурвал, 2022-йисуз Дагъустанда 6 миллиард манатдин къимет авай ч'ехи проектар уьмуьрдиз кечирмишун лазим я. Абурук "Хевел" компаниярин дестедин "Дагъустан Республикада цийиз чкадал хкизвай энергетикадин кластер тешкилуни сергъятра аваз ракъинин электростанцияр эцигун", "Каспийскдин шуьшедин ч'унарин завод" ООО-дин "Шуьшедин ч'унар акъуддай ва абурукай шейэр гъазурдай завод эцигун" проект, "Алвиса вайн" ООО-дин "Чехирни коньяк акъуддай комплекс ишлемишиз вахкун", "Махачкъалада - урусин мекедаяр" ООО-дин "Махачкъалада - урусин мекедаяр комплекс эцигун" проектар акатзава.

Республикадин агропромышленный комплексди талукъ проектикай ихтилат къатайла, Абашилова "Паласа" ООО-ди уьмуьрдиз кечирмишзавай 11 миллиард манатдин къимет авай гзаф беьгерлу цийи багълар кутунин ва емишар, майваар хуьдай гъамбарханаар эцигунин проектин т'вар къуна. Республикадин уьзумчивилиз талукъ проектарни ава. "Алвиса вайн" ООО-ди вичин хуси такъатралди (2,400 милли-

он манат) чехирдинни коньякдин комплекс эцигзава. Гъелелиг и проект уьмуьрдиз кечирмишуну къвалахдай 70 чка арадал гъанва. "Дербендин чехирар гъазурдай компания" ООО-ди 2,669 миллион манатдин къимет авай проект уьмуьрдиз кечирмишзава. Адани къвалахдин 95 чка арадал гъанва.

РД-дин промышленностдин ва алишверидин министр Низам Халилова и хилез талукъ проектикай геьеншди ихтилатна. Регионда уьмуьрдиз кечирмишна къанзавай инвестициярин 14 проектикай гъилевай йисуз 3 къилиз акъудда: шуьшедин ч'унар акъуддай ва абурукай шейэр гъазурдай завод, шуьшедин шарикар акъуддай кархана, медицинадин идараяр патал кислород гъазурдай цех.

Мярекатдал малум хъайивал, алай вахтунда республикада гъевчи ва юкъван бизнесдин 44,6 агъзур субъект регистрация авунва. Алатай йисан делитригъекигайла, и рекъем 17,9 процентдин гзаф я.

РД-дин туризмдин ва халкъдин художественный сентаквилерин рекъай министр Эмин Мерданова туризмдин хиле карчивал геьенш жезвай гьалдикай суьгъбетна. Ада малумаривал, республикади къевезвай туристар къабулдай имаратар гъазурун патал федеральный бюджетдай са къадар такъатар ахъайда. Республикадилай къечени гзафбуруз чизвай "Каспий" ООО-ди Къарабудахкент районда авай "Каспий" санаторий геьеншарзава, ана мадни къулай шартлар тешкилзава.

"Алияк" ООО-ди Стал Сулейманан районда "Кпул - ятар" санаторий цийикла тукъуьр хъийизва. Докъузпара районда альпинистрин "Яру дагъ" базадин имаратар эцигзава. Алатай йисуз республикада цийи 15 мугъманхана кардик кутуна. Ихьтин дараматар цини эцигда.

Нумрадай клела:

ЮБИЛЕЙ

Дагъустанда - балкъанрин завод

Дагълух районар чкадин жинсинин балкъанрин куьмедалди хъсан тумунин балкъанар арадал гъизвай. Вири районар акъахна гьалдай (верховой) ингилис балкъанрикай хийр къачудайвал хъана. Вилик неинки гъайванрин къадар артухарунин, гъакъни жинсерин ерини хъсанарунин месэла эцигнавай.

► 5

ХУЬРУЬН МАЙИШАТ

Цин къаналрин устад, сагъиб

Шарвилидиз ухшар Сутаев Мегъарам хьтин ахъегъвияр чи арайра гила, гъайиф хьи, лап т'имил я. Гъавилай абуру рикел хуьнихь, т'варар эбеди авунихь, ахьтин ксарин чешнейралди акъалтзавай несил тербияламишунихь еке метлеб ава.

► 7

ОБРАЗОВАНИЕ

Арзаяр къабулун давам жезва

"Хуьруьн муаллим" ("Земский учитель") программадин сергъятра аваз алай йисуз республикада муаллимар патал 93 азад чкадин сиягъ тукъуьрнава...

И программадин сергъятра аваз къвалахал акъвазай муаллимриз 1 миллион манат куьмекин пул гузва.

► 8

САГЪЛАМВАЛ

Абуллагъаз куьмек герек я

Халкъдин къажгъан муркъадални ргада лугъузва бубайрин камаллу мисалда... Авур хъсанвал садрани квахь тийидайди чна рикелай ракъур тийин. Чна чарадан т'алдикай хабар къадай вирибурувай - мергъяматлу, гъил ачух инсанривай Шихмегъамедоврин хизандиз куьмек гун т'алабзава.

► 9

ЭДЕБИЯТ

Адан камалдин тарсар

Багъри ерийрихь ам гзаф вахтара вичин ярар-дустар, писателар, шаирар, журналистарни галаз ахъатдай. Чи жематдихь галаз абурун гуьруьшарни пара чимибур жедай. Асеф Мегъмана Къепиррикай тукъуьрнавай манини гъахьтин рафтарвилерин таъсирдик кваз арадал атайди я.

► 11

ХАБАРАР

Жегъил капитан

Ци Жавидин Гъабибова 6-8 майди Советский хуьре къезил атлетикадай турнир тешкилна ва къвенкъевчи чъар къур 6 касдиз кубокар, медалар, грамотаяр, пулдин пишкешар гана.

Ада реьбервал гузвай компаниядихь Къиблепатан Дагъустандин жегъилар къецепатан компанияра къвалахалди шаьминарунин ният ава. Ик, Советский хуьрляй 25 морякди маса уьлквейрин гимийра аваз гъуьлерал сирнавазава.

► 12

СтIал Сулейманан шииратдин йикъар

Пак тIварцIел дамахин!..

Мердали ЖАЛИЛОВ

Гъар йисан майдин вацра ХХ асирдин Гомер СтIал Сулейманан шииратдин йикъар-сувар кыле тухун чи республикада ва гъакI СулейманакI хабар авай вири чкайрани (Азербайжан, Къазахстан, Белоруссия, Санкт-Петербур, Москва, Украина ва масабур) адетдиз элкьенвайди тарихда гъатнава.

Кар анал ала хьи, Сулейманан шаир-вилин устадвал, гъада вичи лагъайвал, «мядендин къизилдиз» ухшар я. Уьмуьрдин лап четин, гъакъван муракаб месэлайрикайни СтIал Сулеймана хъиз адетдин гафаралди, вири гъавурда акъадай тегъерда мани лагъай маса устад малум туш. Ам, гъакъкъатдани, халкъдин дерин къатарай вичин чирвилер къачуна, шииралди а чирвилер халкъдив ахгакъариз алакъайбурукай сад я.

СтIал Сулейманан шииратдин са мярекатдал Дагъустандин халкъдин шаир, вичин тIварни вири дуньядиз машгъур хъанвай устад ва арифдар Расул Гъамзатова лагъай гафар гилани тикрариз кланзава. Ада кьейднай: "Гафбуру заз арза кхьихъ, вун са гъихътин ятIани академиядиз гъахъун лазим я лугъузва. Алай аямда (хъуьрезва ам) академикарни академияр акъван гзаф хъанва хьи, вуж куьн иеси ятIа чир жезмач. Закай вуч академик?.. Вуч академик?.."

Академик ингъе вуж ятIа! - тIуб туйкIуьрна ада СтIал Сулейманан суьретдал. - Гъам я халисан халкъдин илимрин Академик! Гъадаз лайих я а тIвар!.."

Вирибуру разивилин капар янай. За къатIузвайвал, Расул Гъамзатован гафарик вирибуру аннамишна кланзавай гъахълувал ква. Сулейман академияр куьтгъа тавур Академик (и гаф чIехи гъарфунилай кхъизва) я!

Амма, жуван гылевай лаш тIурур алаз аквада лугъудайвал, СулейманакI са гъихътин ятIа тержеба гафар рахадайбури, адан вахтар алатна лугъудайбури, маса жуьредин "критикарни", тапан "алимарни" тIимил туш. Ахъгъинбуруз яб гайитIа, чун чи чIалан хазинадивайни къакъатун мумкин я. Ша чна Сулейманаз вичиз яб гун:

* * *

*Чеб кьее кIвач квай ламарикай,
Четин я лап кIамайрикай,
Са гъута кьур самарикай
Деве чраз цIай жедай туш.*

* * *

*Са бязи инсанрин гъараз,
Тежез, акъахун я тараз,
Вич пуд куьлек хъайи катраз
Пехърекай мидяй жедай туш.*

* * *

*Инсанрикай надир тек-тек
Мерд итмар жедэ эркек.
Ваз атIлас хъиз акваз а пек,
Туш, ам памбаг, хун я, валлагъ.*

*Са затI клан жен ваз вичивай,
Дуьдуьг гуда ваз вижевай.
Адан ният эхир жувай
ЧIарчIин цIил чIугун я, валлагъ...*

("Насятар" шиирин къватIалдай)

Сулейман чи акъул-камал, чи руьгъ - чи жамал, чи ацукъун-къарагъун - чи вири я! Сулейманаз кутуг тавур тикъет ягъуни чун, иллаки лезгиар, виринра усаларда. Адахъ вичин намус, вичин бармак, тахт ава эхир! Ам а тахтунай авудиз алахъун гъаваян вахтар ва такъатар пучун я.

ЯтIани, фагъум тийиз, чи са хейлин жегъилри, гагъ-гагъ гъатта журналистрини, художникрини чпиз чизни, течизни тIварар, крар какадарунар гъалтзава. За гъавилай мад сеферда са бязи гъакъкъатар рикIел хъизва. И кардикай чун идалай виликни рахайди я: чи газетдани, масанрални. ЯтIани тикрар хъувуникай, заз чиз, зиян жезвач садазни.

1. Сулейман ашукъ яни, тахъайтIа, халкъдин дерин къатарай акъатай, халкъдин мецелай рахазвай шаир? И месэладай гъеле Гъажибег Гъажибегова алатай асирдин эвел кыле вирибуру гъавурда акъадайвал лагъанай - халкъдин шаир, халкъдин дерин къатарай атайди!

Мад садрани и месэла куд тахвун патал чпин гаф машгъур алимар тир Агъед Агъевани, Ражидин Гъайдаровани, Рагъим Кельбехановани, Гъажи Гашаровани, шаирар тир Алирза Саидовани, Шихнесир Къафлановани, масабуруни чпин эсерра лагъанва.

2. Гъеле 2009-йисан сентябрдин вацра лезги яратмишдай интеллигенциядин еке дестеди (16 кас) Махачкъаладин а чIаван мэр С.Ж.Амирован тIварунихъ ачух чар кхъенай (килиг: "ЛГ"-дин гъа йисан 36-нумра). А касдини, яргъал вегъин тавуна, 2010-йисан эвел кыляй махсус къарар акъудна. Гъеле 1937-йисалай, яни чIехи шаир кечмиш хъайи йисалай ам фаракъатнавай багъ (сквер) шаирдин тIварунихъ галайди, гилани а чкадиз "СтIал Сулейманан тIварунихъ галай багъ (сквер)" лугъун герек тирди тистикъар хъувунай.

Вучиз ятIани, чи "савадлуьрин" мецел, гъа багъдиз фейилани, шаирдин тIвар тана, "Родопдин бульвар" гафар къевезва. Болгария гынава? СтIалар гынава? Родопдин бульвар 1964-йисуз Махачкъаладиз а чIаван Болгариядин Халкъдин Демократвилни Республикадин Смоляндин областдай дуствилни делегация атайла, мугъманрин гъурметдай Приморский бульвардиз (Горькийдин тIварунихъ галай куьчедилай Театральный куьчедив агакьна, гъульухъди физвай ракъун муьгъ алай чкадал къван) "Родопдин бульвар" тIвар ганай.

Гомер зурба

Тамила САЛМАНОВА

Вун амач кье, Гомер зурба,
Ви камалдин зар ама.
Чи арифдар, чIехи буба,
Ви таъсирлу цIар ама.

Чи рикIелай фидани бес,
Ви жафа квел звезда?
И алемдиз хъанай ви сес
Писателрин съездда.

Лезги къатIун, ви гаф эркин
Тир михиди ва пакди.
Къалурна чи миллетдин чин
Ви намус квай бармакди.

Шииратдин никле ава
На битмишай бегъерар.
Лезги элдин рикIе ава
Ви ялав квай эсерар.

Вун билбилдив хъана сирдаш,
Адав дердер авуна.
Легъездани хъанач яваш
Зар гъиз гъар са гафунал.

Русвагъайбуру гъикъван хъана
Фекъиярни судуяр.
Ви сиркеди шумуд кана
Чалкечирар, жадуяр.

Ви тIвар къазва гъар чкада
Гъевчидани чIехида.
Гъам мектебда, гъам бахчада
Куьлуьдани ирида.

Ви шиирин къадир чизва
Акси хъайи кьелетриз.
Ви кIвал хуьзва, ви чIал хуьзва,
Ви ирс хуьзва веледри.

Шаирдин багъда

Махачкъалада авай СтIал Сулейманан сурун-гуьмбетдин патав кхъей чIал

Абидин КАМИЛОВ

Хуш гилавар, гуьцI жез, физ зи мекевай,
Хкаж жезва къакъан къавах тарариз.
Каспидилай къарагъзавай лепейар
Къевез гъахъзава зи шиирдин цIарариз...

Хушбахт уьмуьр ргазва кье кьуд пата:
Гъар сад, вичин бахт жагъана, шад я кье.
РикI шадвилни ацIана зун, аял хъиз,
Ава, рикIе гъиссери гуз гур лепе.

Садбур гъульуьн кьерех кьуна кьекъевезва,
Ашкъи кутаз хуш гъавади, атирди...
Садбур гъуьле, балугъар хъиз, эхъевезва,
Цуьк акъудрай лугъуз мадни уьмуьрди...

Амма тек сад бармак алаз ракъиник
Акъвазнава. Хабар туш жал гатфаркай?!
Я тахъайтIа гъамлу я жал инсан кье?
Я тахъайтIа къатнавач жед(и) ахваркай?

Вич лугъумир, зал гъалтайди такуна,
Цуьквер юкъва чка къунвай сур хъана.
Мрамордал "Гомеран" тIвар акуна.
Шад гуьгуьлар, зулун югъ хъиз, чIур хъана...

"Ажеб жедай къенин юкъуз чахъ галаз
АмайтIа Куьн, рахаз-хъуьрез, Сулейман.
Гъар са югъ чаз сувар жедай Квехъ галаз,
Зи шиирар кIелдай за Квез, Сулейман..."

Зи гъиссерив зи хайи чил рахана:
"Ни лугъуда амач ам чи арада?
Кьуд патухъди килиг иер, алгъана,
Ваз шаирдин рикIин мурад аквада..."

Эхъ, чил гъахъ тир, заз дуьз жаваб элкьуьрай,
Халкъ машгъурай инсан садран(и) рекъидач.
Рагъ Чиливай хъайитIани яргъара,
Са чIавузни адан нурур рекъидач.

Къад лагъай виш йис акъатна элба-эл.
Мад виш йисар - гуьзел девран алуькда.
Гележегидихъ галаз Куь тIвар, Сулейман,
Чи рикIера эбеди яз амуькда!

Хуш гилавар, гуьцI жез физ зи мекевай,
Хкаж жезва къакъан къавах тарариз.
Каспидилай къарагъзавай лепейар
Къевез-хъфизва, зи шиирдин цIарар хъиз...

Махачкъала, 1969-йис

Абдуллагъаз куьмек герек я

Гьич са диде-бубадизни чпин веледин тӀал такурай!

Рагнеда РАМАЛДАНОВА

Аялар чӀехи жедалди гъар са диде-бубадал жуьреба-жуьре четинвилер ацалтдай, абур арадай акъудай рекьер-хуьлер регъятбур тушиз, кӀеви уламара, залан имтигъанра гъатдай вахтарни жеда. Амма инал ихтилатзавай дуьшуьшда диде-бубадин кенефдин кьил квахънава...

СтӀал Сулейманан райондин Къасумхуьрел яшамш жезвай Фарид ва Зарина Шихмегамедоврин хизанда кӀеви велед - Фатима ва Абдуллагъ чӀехи жезва. Къведни гъар юкъуз уьмуьр патал женгина ава. **АБДУЛЛА-ГЪАН** дуьшуьш иллаки четинди я. КӀарабдин мефтӀедин азар (первичный иммунодефицит: ХГБ-хроническая гранулематозная болезнь) аваз, датӀана дарманрал алай адаз Израилда операция авунин чарасузвал ава. Къилиндени, кьимет 20 миллион манат тир операция духтурри жезмай къван фад авун меслятзава. Амма хуьре са бубат чпин кьил хуьзвай хизандихъ ихътин такъатар авач. Абуру куьмек тӀалабзава. Къенин юкъуз 10 миллион манат кӀватӀиз - Аллагъдин къадардалди рекъин са паюниз физ алакьнава. Къуй гъар са касдин садакъа Аллагъди къабулрай!

- Дуьньяди къведайла, руш Фатимадин къилиз тӀарвал хъана. Адан пакун 3 тӀвални ханвай. Руш хайи йикъалай чун азарханайра, датӀана анра яшамш хъана лагъайтӀани жеда, - суьгъбетзава Заринади. - ДЦП диагноз авай ам 4 йис тирла кӀвачел акъалтна. Ам ажалдин къармахрай акъудай дуьшуьшар садни вад хъанач. Къенин юкъузни рушаз духтуррин, пешекаррин патай куьмекдин еке игътияж ава. Дарманар хъиз, массаж, сагъламардай физ-

культура (ЛФК) лазим къвезва. Шукур хъайи Аллагъдиз и имтигъан чаз тӀимил акуна. Къвед лагъай аялни начагъди хъана.

Абдуллагъан исаятда 4 йисни 3 варз я. Саки кӀеви йис идалай вилик, адан тахминан кӀеви йисни варцар тирла, денбеден ам начагъ хъана - бедендал ифин акъалтна, экъуьчиз ва кьен физ эгечӀна. Ихътин дуьшуьшра, гъар са дидеди хъиз, Заринади аял духтуррин па-

- Аллагъдиз шукур, ина чун гъавурда авай хъсан духтуррал ацалтна. Гастрозентерологди аялдин гъал дериндай ахтармишун кьетӀна. Диагноз эцигна. Амма а чӀавуз заз первичный иммунодефицит: ХБГ азар вуч ятӀа чизвачир, - рикӀел хкизва дидеди. - Азар чӀуруди тирди чир хъайила, за кӀвачерикай садлагъана чил хкатайди гьиссна. Гьич са диде-бубадизни чпин веледин тӀал такурай! Питердай зун Абду-

лагъ гъаз Москвадиз Рогачевскийдин центрадиз рекъе туна. Ина диагноз тестикъ хъана. Дарманар тайинарна. Масака и азар сагъариз тежезвайвилай къилин мефтӀ трансплантация авун чарасуз тирди райжна.

Шихмегамедоврин хизандин йифен ахар, йикъан къарай квахъна саки 2 йис жезва. И вири вахтунда аял дарманрал (бязибур гормонар я) ала. Йикъа ада вадалай тӀимил тушиз дарманар хъвазва. ТахъайтӀа, адавай тӀуьн ерли иливариз жезвач.

Халкъдин къажгъан муркӀадални ргада лугъузва бубайрин камаллу мисалда. Чаз садазни чи кьилел пака вуч къведатӀа чизвач. Гъавилай авур хъсанвал садрани квахъ тийдаиди чна рикӀелай ракъур тийин. Чна чарадан тӀалдикай хабар къадай вирибурувай - мергъяматлу, гьил ачух инсанривай Шихмегамедоврин хизандиз куьмек гун тӀалабзава.

Пулдин куьмек квевай агъадихъ галай реквизирире къе тваз жеда:

тав райбольницадиз тухвана. Дарманралдини рапаралди сагъарна, кӀвализ ахъайна. Амма ифин сакӀани алатнач. Тамам 2 вацра аялдин гъал хъсан тахъуни дидедин рикӀел къалабулух кутуна. Эхирни ам гъаз Санкт-Петербургдаз фидайвал хъана.

Карта Сбербанка: 5228 6005 2636 9808
Зарина Фекретовна
Сбер-Онлайн: 89220682626
Тинькофф: 5536 9141 1480 5801
Фарид Зейдулахович

Хци месӀла яз ама

Гъар йисан майдин 3-гъяддиз (ци и югъ 15-май тир) дуьньяда ВИЧ (СПИД)-дикди кьейи инсанар рикӀел хкизва. Чи уьлкведа ВИЧ акатай сад лагъай дуьшуьш малум хъайидалай инихъ 35 йис алатнава. Къенин юкъузни адахъ галаз алакьалу эпидемиологиядин гъалар пайгарбур туш, гьикӀ хъи, шаз ВИЧ акатнавай 55 агъзур цийи дуьшуьш дуьздал акъудна. Эхиримжи делиралди, санлай Россияда ам са миллионни зур инсандик акатна, абурукай 414 агъзурдав агакъна азарлуяр къена...

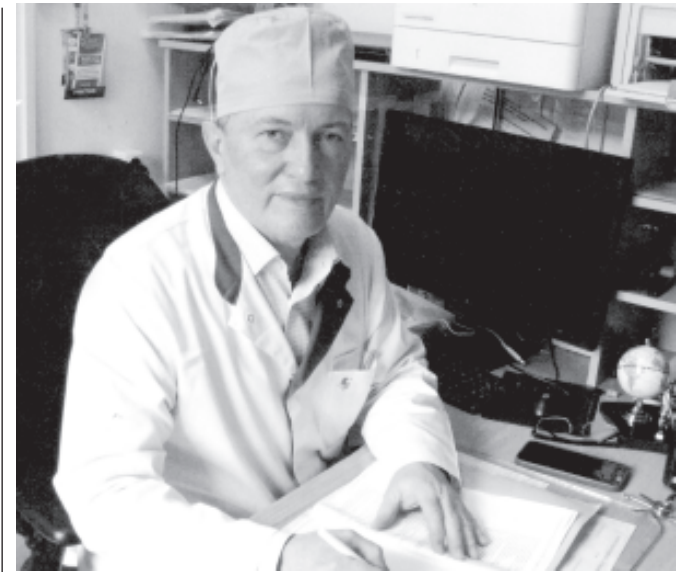
Эгер сифте вахтар ВИЧ акатайбур азардин къармахрай акъатзавачиртӀа, гила агакъзавай куьмекди (антиретровирусный терапия - АРТ) яргъал йисара яшамш жедай, гъатта начагъ дидейриз сагълам аялар хадай мумкинвални гузва. Амма азар вахтунда дуьздал акъудунихъ еке метлеб ава. Гъаниз килигна, уьлкведа, гъа гьисабдай яз Дагъустандани, ВИЧ-диз талукъарна, са жерге серенжемар кьиле тухузва.

ИкӀ, са шумуд югъ идалай вилик, меркезда, Милли библиотекадин патарив, республикадин садакай масадак акатдай азаррин, СПИД-дин вилик пад къадай ва женг чӀугвадай центрадин (РЦИБисПИД) мобильный лабораторияди шегъерӀглийрик ВИЧ, вирусрин гепатитар кватӀа (экспресс-тестирование) ахтармишна. Центрадин пешекарри ВИЧ-дин, вирусрин В ва С

гепатитрин, СПИД-дин хаталувиликай, и азарар диагностика авунин къайдайрикай суьгъбетарна. ЧӀуру азарар вахтунда дуьздал акъудунин важиблувал кьейд авун яз, винидихъ тӀвар къунвай центрадин ракларар гъар са кас патал ачух тирди, чеб ахтармишиз кӀанзавай гъар садавай, аниз фена, азар квани, квачни чириз жедайдакай лагъана.

15-майдиз, ВИЧ-дикди кьейи инсанар рикӀел хкидай йикъан сергъятра аваз, Махачкъаладай Каспийскидиз велопробег тешкилна. Ана РД-дин здравоохраненидин министр Татьяна Беляевади, РЦИБисПИД-дин къилин духтур Равгъаният Мирзаевади ва ана зегъмет чӀугвазвай пешекарри, студентри, активистри иштиракна.

ДатӀана къайгъуйрин яцӀа

Райсудин НАБИЕВ, зегъметдин ветеран

Чилин винел агъзурдалай виниз пешеяр ала лугъуда. Инсанар яшамш хъун патал абур гъар сад лазим я. Амма духтурвал эвелимжиди, къилинди я лагъайтӀа, зун кӀусни ягъалмиш туш, гьикӀ хъи, инсанрин сагъламвал хуьзвайди, герек макъамда куьмекдиз къвезвайди духтур я. Ам вичин кӀвалахдин гъавурда хъунилай, кефсуз хъайи ва я дуьшуьшдик акатай инсандин къисмет адан бажарагъдилай аслу жезва. Зи фикрдалди, пешекарвал къачуз физвай жегъилар лазим тир вири хилерай мягъкем чирвилер авайбур хъун герек я. Зи къенин суьгъбет СтӀал Сулейманан райондин центральный больницада хирург-уролог, гъамиша къайгъуйрин юкъва аваз зегъмет чӀугвазвай Мегъемедшериф Сулейманович ГЪАСАНБЕ-ГОВАКАЙ я.

И больницада духтуррин къадар вишелей виниз алатнава. Абурун арадай еке гъуьрмет, авторитет авайбурукай сад тир Мегъемедшериф Сулеймановича ина зегъмет чӀугваз 30 йисалайни гзаф я. Ада и пешедиз вичин уьмуьрдин 36 йис бахшнава. И йисара ада операцияр авур, гъаӀ сивин ва гъилин куьмекар агакъай цӀудралди начагъбур сагъ хъхъана. Абуру духтурдиз рикӀин сидкъидай чими келимаяр лугъузва.

- Завай чпиз куьмек хъайи ксарилай кӀвалахда зи рикӀик ашкъи-гъевес кутазвай чими келимаяр агакъун заз вири жуьредин шабагърилайни багъа я, - лугъузва Мегъемедшериф Сулеймановича.

Духтурдин тӀварцихъ алхишдин келимаяр лугъузвайбурун арада сад-садан гуьгъуьналлаз са шумуд операция авур ва герек куьмекар вичин вахтунда агакъай и цӀарарин автор, гъаӀки Куьребеков Надир (Къасумхуьр), Рамазанов Агъмед (Къулан СтӀал), Шерифов Раждидин (Герейханован хуьр), Эфендиев Юнус (Агъа СтӀал-Къазмаяр) ва масабур ава. Гаф кватай чкадал лугъун, операцияр къилиз акъуддайла, абурулай гуьгъуьниз азарлуьрин сагъламвал гуьнгъуна хутадайла, Мегъемедшериф духтурдин эрчӀи гъилер тир медсестрайри - Инаята, Дианади, Наидади, Таибата, Альбинади, Марьяма ва масабуруни намуслудака зегъмет чӀугвазва. Абуру азарлуьриз чпелай алакьдай вири жуьредин куьмекар гузва. Сагърай чеб!

Азарханада авайла, Мегъемедшериф духтур вичин пешедал къару кас тирди за гъасятда кьатӀанай. И кар ам гъар са азарлуьдав эгечӀзавай тегъердаини хъсандиз аквазвай - палатайриз физ, начагъбурал кьил чӀугвадай, абурун гъал, тӀал-квал хабар къадай. Зарафатарни хъувуна, гъар садан гуьгъуьл ачухардай...

Мегъемедшериф 1961-йисуз Хив райондин Дардархуьре дидедиз хъана. Буба Сулеймана - муаллимвиле, диде Райгъаната колхозда, гуьгъуьнлай совхозда рабочий яз кӀвалахна. Абурувай Мегъемедшерифал туькӀвей тербия агакъна. Сифтегъан классра - хайи хуьре, гуьгъуьнинбур Дагъустандин Огни шегъерда кӀелна. 1978-йисуз Кашанхуьре мектеб акъалтӀарай ада, яргъалди фикир тавуна, Махачкъаладиз фена, вичиз аял вахтариллай кӀани пеше къачун патал документар мединститутдиз вугана. Имтигъанар хъсандиз вахкана, конкурсдаини акъатна. Вузда ада хъсандиз кӀелна. Урологвилелай гъейри, ада хирургвилдин пешени къачун кьетӀна. И мурад къилиз акъудун патал Мегъемедшериф Гъасанбеков Казань шегъердиз физва, ана кӀелун давамарзава. Ина адаз кӀвалахни гузва. ИкӀ са шумуд йисуз жегъил пешекарди Дагъустандивай яргъа зегъмет чӀугвазва. 1991-йисуз вичин пешедай духтур кӀанзавайдакай хабар хъайила, ам хайи Ватандиз хквезва. Къасумхуьрел цийи больницада вичин зегъметдин рехъ давамарзава. Къилин категориядин хирург-уролог тир Мегъемедшериф Сулейманович гзаф къадар шабагърин сагъибни я. Къилди къачуртӀа, адаз "Дагъустан Республикадин лайихлу духтур" тӀвар ганва. Ам РД-дин здравоохраненидин отличник я.

Чаз Мегъемедшериф духтурдихъ мягъкем сагъламвал, кӀвалахда мадни еке агалкъунар хъана кӀанзава.

Чи ватанэгълияр - гъар сана Жегъил капитан

Сулейман ПАШАЕВ

ГЪАБИБОВ Жавидин Фазиллович 1996-йисуз Мегъарамдхурьун райондин Советский хуьре дидедиз хъана. 2011-йисуз 9-класс кутьягъна, Астрахань шегьердин гъуьлерин колледждиз гъахъна. 2015-йисуз анаг агалкъунралди кутьягъна. Ана къуд йисузни ам курсунин старшина хъана. Вичихъ галаз клелзавай курсантрин ва муаллимрин арада ада гъурмет къазанмишна.

Колледж кутьягъай йисуз Стамбулдин портунихъ галаз икърар кутлунна ва адакай "ВФ-ТАНКЕР-4" гимидин капитандин куьмекчи хъана. Гъа йисуз ам гъуьлерин ва вацларин улакърин академиядиз гъахъна. Квалалах акъвазай вад йисалай адакай капитандин чехи куьмекчи хъана.

2021-йисуз академия кутьягъай Жавидин Каспий гъуьлуьн портарал гъуьзчивалдай (государственный инспекциядин) инспекторвилдин къуллугъдал тайинарна.

2022-йисан январдиз ада Астрахань шегьерда "АРМАТОР" компания арадал гъана. Компаниядин макъсад морякар гъазурун ва абур квалалахдай чкайралди таъминарун я.

Жавидина Къиблепатаң Дагъустандин жегъилрикай пешекарар гъазуруниз еке фикир гузва. ИкI, и компанияда цудралди чи гадайри квалалахзава.

Жавидин Фазилевича 2017-йисалай вичин хуси такъатралди боксдай райондин ва республикадин турнирар тухвана. Ци ада 6-8 майдиз Советский хуьре къезил атлетикадай турнир тешкилна ва кивенквечи чкаяр къур 6 касдиз ку-

бокар, медалар, грамотаяр, пулдин пишкешар гана.

Ж.Гъабибова регъбервал гузвай компаниядихъ Къиблепатаң Дагъустандин жегъилар къецепатаң компанияра квалалахдалди таъминрундин ният ава. ИкI, Советский хуьряй 25 морякди маса уьлквейрин гимийра аваз гъуьлерал сирнава.

"Заз зи къуллугъдин дережа хкаж хъунин карда стхаяр тир ахъегъвйрикай - Пашаеврикай, иллаки Пашаев Камалдинакай куьмек хъана. Адаз Астраханда вичин порт ва флот ава. Заз гъар йисуз "АРМАТОР" компаниядин такъатралди Къиблепатаң Дагъустанда спортдин рекъай турнирар тухудай ният ава", - лугъузва ада.

2020-йисуз ам Зуьруьятал эвленмиш хъана. Абурухъ 8 варз хъанвай бицек ава. Жавидинан дах Фазила "МОСТПРОЕКТ" компанияда прораб яз квалалахзава. Чехи буба Нариман (Дагъустандин лайихлу агроном) ва баде Пакизат пенсияда ава. Ата-буба Мегъарам Ватандин Чехи дяведин ветеран тир.

25 йисан яшда аваз гимидин капитан хъун къериз-царуз жезвай дъушуйш я. Чаз Жавидинахъ мадни еке агалкъунар хъана кланзава.

Къез чидани?

Чаддикай итижлу делилар

- Чад Африкадин чехи уьлкве я. Адан майданар 1284000 квадратный километрдикий ибарат я. Уьлкведин са къадар майдан Сахара кумлухди къунва.
- Чадда 17 миллионни 400 агъзурдалай виниз инсанар яшамиз жезва.
- Чаддин меркез Нджамена я. И уьлкведин сергъятрив Ливия, Нигер, Нигерия, Камерун, ЦАР ва Судан гва.
- Чаддин шегьерра чкадинбурукай анжах 27 процент агъалияр яшамиз жезва.
- Чад дъуьньядин лап кесиб уьлквейрикай сад я. Ана образование ва медицина лап агъа дережада ава.
- Чаддин 57 процент агъалияр мусурманар я. 40 процентди чеб хашпересар яз гъисабзава.
- Уьлкведа араб ва француз чалар официалнибур яз гъисабзава. Гъа са вахтунда чкадин агъалияр тахминан 120 жуьре чаларал ва нугъатрал рахазва.
- Чад твар алай вирын са къадар пайни и уьлкведин мулкарал ацалтзава.
- Чад акъван кесиб уьлкве я хъи, адаз гъатта нефтдадин буругъар эгъуьндай такъатарни бес жезвач. Гъавилляй ихтин кралар ана Рагъакидай патан ва Китайдин тешкилатар машгул я.
- Чаддин агъалийрикай анжах 27 процентдивай михи яд хъваз жезва, амайбуруз гъамиша ихтин муькинвал жезвач.

- Юкъван гъисабдалди Чаддин агъалияр 48 йисуз яшамиз жезва. Чад агъалийри лап куьруь уьмуьр киле тухузвай уьлквейрик акатзава.
- Чадда ракъун рекъер авач.
- Гъар йисуз Россиядин вузра Чаддин агъзурдав агакъна студентри чирвилер къачузва.
- Чаддин мулкара 4 милли парк ава. Закума твар алай парк виридалайни машгурди я, ана 44 жуьре чехи гъайванар (нек хъвадайбур) ва 250 жуьре къушар яшамиз жезва.
- Чадда алахъай, рагъ авай югъ писди яз гъисабзава, марф къвазвай югъ - хъсанди яз.
- Рахадай вахтунда Чаддин агъалияр сад-садан чиниз килигдач, им кутуг тавур кар яз гъисабзава.

Уьлкведа ва дъуьньяда

Есирвиле вугана

Мариуполдин "Азовсталь" комбинатда чуьнуьх хъанвай боевикрикай эхиримжи суткада 694-да, яракъар гадарна, чеб есирвиле вугана. Идакай 18-майдиз Россиядин оборонадин министерстводи хабар гана.

Къейдзавайвал, есирвиле вугай 29 боевикдал хирер алай. 16-майдила "Азовсталдай" 959 боевикди чеб есирвиле вугана, абурукай 51 хирер алайбур я. Медицинадин куьмекдин игътияж авай вирибур ДНР-дин мулкара авай Новоазовскдин азарханадиз рекъе тунва.

И йикъара РФ-дин оборонадин министерстводи хабар гайивал, "Азовсталда" чуьнуьх хъанвай Украинадин аскеррихъ галаз хирер хъайибур хаталу чкадай ахкъудунин меслятдал атанвайдакай малумарнай. И макъсаддалди Россиядин терефди гуманитарный дегълиз ачухна.

Госдумадин Председатель В.Володина вичин Телеграм-каналда малумарайвал, чи уьлкведи есиррихъ галаз инсанвилелди рафтарвилер ийизва.

"Миллетбазрикай рахайтIа, и жигъетдай чи фикир дегиш хъун лазим туш: абур военный тахсиркара я, абурун суд-дуван авун патал чна вири жуьредин алахъунар авуна кланда", - лагъана ада.

18-майдин экуьнахъ «Новости» РИА-ди хабар гайивал, 91 йикъан къене Украинадин яракълу къуватри ДНР-диз 2954 сеферда гуьлле гана. И гъерекатар патал абуру дяведин 28,4 агъзур суьрсет ахъайна.

18-майдин экуьнахъ РФ-дин оборонадин министерстводи малумарай делилралди, эхиримжи суткада РФ-дин ВКС-дин авиацияди 270-далай виниз миллетбазар тергна ва дяведин 54 техника къайдадикай ххудна. Махсус серенжем киле тухунив эгечайдалай инихъ Россиядин Яракълу Къуватри Украинадин 172 самолет ва 125 вертолет, зенитный ракетайрин 311 комплекс, пилот галачиз лув гудай 927 аппарат, 3139 танк ва дяведин маса машинара, РСЗО-дин 389 установка, артиллериядин ва маса 1548 яракъ, дяведин суьрсет, военный махсус 2997 автомобиль тергна.

Къилиз акъудиз гъазур я

Франциядин президент Э.Макрона Украинадин президент В.Зеленскийдиз малумарнавайвал, Францияди Украинадиз яракъар ракъурун давамарда. Идакай "Новости" РИА-ди хабар гузва.

Парижда авай Елисейский дараматдин сайтда чапнавай делилралди, Макрона Украинадин патай атай гъар са тавакъудиз тамамвилелди жаваб гун къетIнава. Къилди къачуртIа, оборонадин, кудай затIарин, гуманитарный, экономикадин ва пулунин такъатрин жигъетрай куьмекар гун хиве къунва.

Макрона Зеленскийдиз мадни лагъана хъи, Украина Евросоюздиз къабулунин арзадиз, Европадаин комиссияди гайи къиметдин бинедаллаз, Европадаин советдал июндиз килигда. Малум тирвал, Евросоюздик экечлунин патахъай Зеленскийди 28-февралдиз документдал къул члугунай. Пакадин юкъуз Европарламентди Украинадиз уьлкве-кандидат лагъай дережа гана.

РФ-дин Президентдин пресс-секретарь Д.Пескова къейд авурвал, Рагъакидай пата Украина яракъривди ацлурени Россиядинни Украинадин арада киле физвай рахунриз хийир гудач ва абуру члур патахъай таъсирда.

Украинадикай багъна къунва

Россиядиз акси яз малумар тавунвай дяве киле тухун патал Рагъакидай патаз Украина багъна хъанва. Ихтин фикир Россиядин Совбездин секретарь Н.Патрушева малумарна. Адан гафар "Новости" РИА-ди раижна.

Къейд авурвал, Россиядин гъерекатрилай аслу тушиз, 2022-йисан февралдила хейлин вахтар вилик Рагъакидай патаз дяведик къил кутаз клан хъунин къастар ачуьдаказ малум хъанвай. "Къудратлу ва аслу тушир Россия Рагъакидай патаз герекзавач", - алава хъувуна Патрушева.

НАТО-дик экечIзава

Финляндиядинни Швециядин гъукумдарри НАТО-дик экечлунин патахъай официалный арзаяр вуганва. Финляндиядин парламентдин 200 векилдикай 188 касди уьлкве НАТО-дик экечлунилай рази тирвилдин сес гана, хабар гузва "Новости" РИА-ди.

Къве уьлкведин векилри НАТО-дин генсекдив альянсдик экечлунин документар вахкана.

Цийи къанун теклифзава

Гъукумдин органри соцсетра чпин хуси аккаунтар арадал гъунин ва анра важиблу малуматар, хабарар чапунин чарасузвал тестикъардай законопроектдиз 17-майдиз Госдумада сад лагъай сеферда яз килигна. Идакай "ТАСС" чешмеди хабар гузва.

Госдумадин информациядин сиясатдин комитетдин къил А.Хинштейна идалай вилик малумарайвал, къанунда гъукумдин органри соцсетра аккаунтар арадал гъун мажбур тирди къалурда.

Алава хъувурвал, "Сад тир Россия" партияди теклифнавай законопроектдин макъсад инсанриз федеральный дережадила муниципальный дережадал къван гъукумдаррихъ галаз алакъадиз экъечIдай къулайвал хъун я.

Чин гъазурайди - Куругъли ФЕРЗАЛИЕВ

ислен, 23-май

РГВК
07:00 Время новостей Дагестана. Итоги
08:00 «Королева спорта» 0+
08:10 «Годекан» 0+
08:40 Х/ф «Разные судьбы»
10:30 «Дагестан туристический» 0+

ПЕРВЫЙ

05.00 «Доброе утро». (12+).
09.00 Новости.
09.05 «АнтиФейк». (16+).
09.45 «Жить здорово!» (16+).

РОССИЯ 1

09:00 Канал национального вещания «Шалбуздаг» (на лезгинском языке)
14:30 Местное время. Вести-Дагестан
21:05 Местное время. Вести-Дагестан

НТВ

04.50 Т/с «Улицы разбитых фонарей». (16+).
06.30 «Утро. Самое лучшее». (16+).
08.00 «Сегодня».

ДОМАШНИЙ

06.30 Д/с «Чудотворица».
06.55 «По делам несовершеннолетних». (16+).
09.00 «Давай разведемся!» (16+).

ТВ-ЦЕНТР

06.00 «Настроение». (12+).
08.15 Д/ф «Семен Фарада. Нелугетый кумир».
09.00 Х/ф «Погоня за тремя зайцами». (12+).

ЗВЕЗДА

05.20 Т/с «Не забывай».
07.00 «Сегодня утром».
09.00 Новости дня. (16+).
09.30 «Специальный репортаж». (16+).

саласа, 24-май

РГВК
07:00 Время новостей Дагестана
07:20 Передача на табасаранском языке «Мил»
08:00 «Королева спорта» 0+

ПЕРВЫЙ

05.00 «Доброе утро». (12+).
09.00 Новости.
09.05 «АнтиФейк». (16+).
09.45 «Жить здорово!» (16+).

РОССИЯ 1

09:00 Канал национального вещания «Алшан» (на цахурском языке)
14:30 Местное время. Вести-Дагестан
21:05 Местное время. Вести-Дагестан

НТВ

04.45 Т/с «Улицы разбитых фонарей». (16+).
06.30 «Утро. Самое лучшее». (16+).
08.00 «Сегодня».

ДОМАШНИЙ

06.30 «По делам несовершеннолетних». (16+).
09.05 «Давай разведемся!» (16+).

ТВ-ЦЕНТР

06.00 «Настроение». (12+).
08.20 «Доктор И». (16+).
08.50 Х/ф «Погоня за тремя зайцами». (12+).

ЗВЕЗДА

05.25 Т/с «Внимание, говорит Москва!». 3 и 4 с.
07.00 «Сегодня утром».
09.00 Новости дня. (16+).

арбе, 25-май

РГВК
07:00, 08:30 Время новостей Дагестана
07:20 Передача на лакском языке «Аьрци ва агьлу»
08:00 «Королева спорта» 0+

ПЕРВЫЙ

05.00 «Доброе утро». (12+).
09.00 Новости.
09.05 «АнтиФейк». (16+).
09.45 «Жить здорово!» (16+).

РОССИЯ 1

09:00 Канал национального вещания «Рубас» (на табасаранском языке)
14:30 Местное время. Вести-Дагестан
21:05 Местное время. Вести-Дагестан

НТВ

04.50 Т/с «Улицы разбитых фонарей». (16+).
06.30 «Утро. Самое лучшее». (16+).

ДОМАШНИЙ

06.30 «По делам несовершеннолетних». (16+).
09.00 «Давай разведемся!» (16+).

ТВ-ЦЕНТР

06.00 «Настроение». (12+).
08.15 «Доктор И». (16+).
08.45 Х/ф «Три лани на алмазной тропе». (12+).

ЗВЕЗДА

05.20 Т/с «Моя граница».
07.00 «Сегодня утром».
09.00 Новости дня. (16+).

хеми, 26-май

РГВК
07:00, 08:30, 12:30 Время новостей Дагестана
07:20 Передача на даргинском языке 12+
08:00 «Королева спорта» 0+

ПЕРВЫЙ

05.00 «Доброе утро». (12+).
09.00 Новости.
09.05 «АнтиФейк». (16+).
09.45 «Жить здорово!» (16+).

РОССИЯ 1

09:00 Канал национального вещания «Даргала анкьи» (на даргинском языке)
14:30 Местное время. Вести-Дагестан
21:05 Местное время. Вести-Дагестан

НТВ

04.55 Т/с «Улицы разбитых фонарей». (16+).
06.30 «Утро. Самое лучшее». (16+).

ДОМАШНИЙ

06.30 «По делам несовершеннолетних». (16+).
09.05 «Давай разведемся!» (16+).

ТВ-ЦЕНТР

06.00 «Настроение». (12+).
08.15 «Доктор И». (16+).
08.50 Х/ф «Три лани на алмазной тропе». (12+).

ЗВЕЗДА

05.15 Т/с «Моя граница».
07.00 «Сегодня утром».
09.00 Новости дня. (16+).

ТВ-ЦЕНТР section containing program schedules for Zvezda, TV-Center, and Domashny channels.

ТВ-ЦЕНТР section containing program schedules for Zvezda, TV-Center, and Domashny channels.

ТВ-ЦЕНТР section containing program schedules for Zvezda, TV-Center, and Domashny channels.

КУЛЬТУРА section containing schedules for Islen, Salasa, Arbe, Hemis, Zhumya, Kish, G'yad, and Radio channels.

